

Nr 142.

Av herr **Törnkvist** i Karlskrona, i *anledning av Kungl. Maj:ts förslag om viss utvidgning av den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet.*

I årets statsverksproposition föreslår Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln, punkt 7, att riksdagen för budgetåret 1928—29 måtte anvisa ett extra förslagsanslag till ett belopp av kronor 240,000 till upprätthållande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket m. m., vari ingår ett belopp av högst 10,000 kronor till särskilda anordningar inom den offentliga arbetsförmedlingen för åtgärder till främjande av ordnad vägledning vid ungdomens yrkesval och till en rationell arbetsförmedling bland ungdomen. Härvid åberopas ett den 10 mars 1927 gemensamt av kommerskollegium, socialstyrelsen och skolöverstyrelsen avgivet »utlåtande i lärlingsfrågan m. m.», vilket också innefattar ett förslag till åtgärder för yrkesrådgivning och arbetsförmedling åt ungdom, samt en den 13 dec. 1927 från socialstyrelsen inkommen skrivelse, i vilken föreslås, »att i gällande bestämmelser om understöd av statsmedel till den offentliga arbetsförmedlingen måtte företagas vissa ändringar, avseende beredande av möjlighet till erhållande av statsbidrag till försöksanordningar för att främja arbetsförmedling för ungdom». (5:e huvudtiteln, sid. 14).

Över tredjedelen av de tre ämbetsverkens utlåtande ägnas åt en redogörelse för de »åtgärder till främjande av yrkesval», som träffats i England, Tyskland, Danmark, Förenta staterna och Sverige. Redogörelsen fäster sig mera vid de administrativa och organisatoriska frågorna än vid de praktiska arbetsresultaten av verksamheten. Den i England och Tyskland debatterade frågan om »enhetlig ledning» av yrkesrådgivningsarbetet och huruvida en blivande organisation skall anknytas till skolmyndigheten eller till den offentliga arbetsförmedlingen synes redan på utredningens stadium vara ett centralt problem. I utlåtandet (sid. 22) heter det: »För nu föreliggande ändamål synes det *nu*¹⁾ kunna vara tillfyllest, om gällande grunder för statsbidrag till den offentliga arbetsförmedlingen ändrades så, att dylikt bidrag finge utgå till bestridande av kostnader för specialanordningar av förevarande slag vid *arbetsförmedlingsanstalterna*¹⁾ ävensom, i mån av behov, för specialanordningar till utövande av *central ledning*¹⁾ och *centralt inseende*¹⁾ över den lokala verksamheten. Därjämte torde i avseende å den medverkan, som skulle *åligga*¹⁾ skolan, vissa bestämmelser och anvisningar bliva erforderliga». I den kungl. propositionens referat

¹⁾ Kursiverat av motionären.

heter det (sid. 16): »Erfarenheten syntes emellertid utvisa, att *huvudansvaret för uppgifternas handhavande*¹⁾ borde, efter en *enhetligt genomförd arbetslinje*¹⁾, läggas på ett enda organ och i så fall den offentliga arbetsförmedlingen». Vilka de erfarenheter äro, som skulle utvisa detta, omnämnes lika litet som varest och på vad sätt de vunnits.

Inom vårt eget land har sådan verksamhet mig veterligt endast upptagits i Stockholm, Göteborg och Malmö. I Stockholm har också sedan år 1923 på *folkskoledirektionens* stat anvisats ett årligt anslag av 5,000 kronor till försöksåtgärder med yrkesvalsrådgivning, varjämte den offentliga arbetsförmedlingen har upprättat ett särskilt kontor för platsförmedling åt ungdom. Något officiellt utlåtande om erfarenheter, som skulle utvisa, att huvudansvaret för verksamheten bland ungdomen i Stockholm borde överflyttas på den offentliga arbetsförmedlingen, har mig veterligt icke avgivits. Beträffande erfarenheterna från Göteborg må de tre ämbetsverkens utlåtande (sid. 19) tala för sig självt: »Ett lika tydligt behov av åtgärder för omhändertagande av ungdomen vid utträdet på arbetsmarknaden har konstaterats i *Göteborg*, där under ett tjugutal år anordningar av skilda slag blivit vidtagna, *utan att man dock hittills synes hava nått fram till en lämplig arbetsform*¹⁾. Anledningen härtill torde framför allt vara att söka i det förhållandet, att skolan och arbetsförmedlingen icke enats om enhetliga åtgärder utan — efter vissa försök till samarbete — numera gått var sin egen väg. — — —. Efter förnyat försök till samarbete år 1924 har arbetsförmedlingen och skolorna sökt på var sin linje lösa hithörande frågor.» Enligt en offentlig i pressen (Stockholmstidningen den 7 jan. 1928) lämnad uppgift, vilken veterligt hittills icke blivit emotsagd, lämnade föreståndaren för den offentliga arbetsförmedlingen följande uppgifter om skolornas verksamhet i Göteborg på ifrågasvarande område vid det å sid. 19 av bilagan till årets statsverksproposition, femte huvudtiteln, omnämnda sammanträdet den 8—10 dec. 1927 med föreståndarne för arbetsförmedlingsanstalterna m. fl. De omkring 150 lärjungar, som årligen utexamineras från de högre folkskolorna, erhålla anställning genom skolans försorg. Av de omkring 2,300 barn, som årligen lämna Göteborgs folkskolor, hava 80 % anställning under sista fortsättningsskolåret, därav praktiskt taget *samtliga* pojkar. Slutligen vitsordades att arbetsgivarne och industrien i stort sett vända sig till skolan i stället för till arbetsförmedlingen. Tages nu hänsyn därtill, att en stor del av flickorna behöves i hemmen och därför ej önskar plats, torde resultatet stå så nära idealet som möjligt. Påståendet i de tre ämbetsverkens utlåtande — att man i Göteborg ej synes nått fram till en lämplig arbetsform — synes därför svärbegripligt, såvida man ej ställer sig på standpunkten att en administrativt enhetlig organisation är huvudsak och praktiska resultat av värde mindre betydelsefulla i jämförelse därmed.

¹⁾ Kursiverat av motionären.

Något officiellt uttalande av ansvariga myndigheter i Göteborg om erfarenheter, som skulle utvisa önskvärdheten av att ifrågavarande verksamhet överflyttas på den offentliga arbetsförmedlingen, anföres icke i utlåtandet. Vad förhållandena i Malmö beträffar, är det mig i närvarande stund icke möjligt att göra ett mera ingående uttalande därom. Jag tror mig emellertid veta, att därvarande offentliga arbetsförmedlings försök inom ifrågavarande område varit föremål för skiftande omdömen.

I det åberopade utlåtandet anges (5:e huvudtiteln, sid. 18) att erfarenheterna från utlandet bekräfta, att det företrädesvis vore på större orter, som särskilda anordningar vore påkallade. På grund av vad här anförts om nuvarande förhållanden i Stockholm, Göteborg och Malmö måste det därför anses ådagalagt, att erfarenheterna från vårt eget land ingalunda, såsom i statsverkspropositionen uttalas, utvisa, att huvudansvaret bör läggas på den offentliga arbetsförmedlingen och att således verksamheten bland ungdomen bör ledas av detta organ.

Det skulle då vara erfarenheterna från andra länder, som skulle ådagalägga önskvärdheten av en sådan anordning. Till en början må därvid framhållas, att erfarenhetsrön från de stora industriländerna Tyskland, England och Förenta staterna ej utan vidare äro tillämpliga i vårt land. Av denna anledning måste det betecknas som en stor brist i de tre ämbetsverkens utlåtande, att där intet nämnes om motsvarande åtgärder i sådana länder som Schweiz och Holland, vilkas förhållanden äro mera jämförbara med våra. Genom deras intima kommersiella och kulturella förbindelser med de stora industriländerna ligger det för dem nära till hands att för sina behov omforma och anpassa sådana idéer och uppslag från de större länderna, som kunna vara till gagn även i de mindre förhållandena. Varken i Schweiz eller Holland har emellertid verksamheten bland ungdomen statligt bundits vid den offentliga arbetsförmedlingen, och ännu mindre har det kommit ifråga att giva den offentliga arbetsförmedlingen och dess organ någon dominerande eller ledande ställning i denna verksamhet. De i utlåtandet refererade erfarenheterna från Danmark synas heller icke lämna något stöd för lämpligheten av en sådan anordning.

Av de i statsverkspropositionen gjorda uttalandena framgår, att det närmast tyckes vara den tyska organisationen, som står som förebild för en utveckling av ifrågavarande verksamhet i vårt land. Erfarenheterna från Tyskland böra därför vara av särskilt intresse i detta sammanhang. I senaste nummer (n:o 24 av den 24 XII 1927) av tidskriften »Arbeit und Beruf», vars redaktion består av chefstjänstemän inom den tyska riksarbetsförmedlingen, omnämnes en skrivelse från de tyska föräldraorganisationernas centralstyrelse för mellanstadiets skolor. Denna skrivelse är riktad till presidenten för riksarbetsförmedlingen och återges av tidskriften i punktvis sammandragen form. Dess huvudsakliga del anges här i översättning:

»1) Yrkesrådgivning innebär *omvårdnad* och *ledning* av ungdomen, och detta därtill under en av de ömtåligaste perioderna i våra barns liv. I enlighet med sin ungdomsvårdande karaktär måste yrkesrådgivningen betecknas som en alldeles särskilt betydelsefull *uppfostringsfråga*.

2) Just därför hava i första hand de två viktigaste representanterna för uppfostringsarbetet, *hemmet* och *skolan*, rätt och *plikt* till yrkesrådgivande verksamhet. Denna rätt och denna plikt hava etiskt sin djupaste grundval i hemmets och skolans *ansvar* för ungdomens uppfostran; varken rätten eller plikten kan därför avprutas eller överlåtas på någon annan.

3) Hem och skola hava hittills icke fått det inflytande på utformningen av den offentliga yrkesrådgivningen, som rätteligen tillkommer dem. — — Ett djupt bekymmer har allt mera spritt sig, att det uppfostrande momentet ännu mera skall trängas i bakgrunden vid en helt och hållet på arbetslöshetsförsäkring och arbetsförmedling inriktad omläggning av verksamheten.

4) De till riksförbundet anslutna föräldraorganisationerna se i en sådan utveckling en allvarlig fara för ett verkligt uppblomstrande av den offentliga yrkesrådgivningen. De medge, att yrkesrådgivning och arbetsförmedling hava identiskt samma slutmål för sina strävanden, nämligen att giva varje enskild individ hans lämpligaste plats i samhället. Men föräldraorganisationerna finna det samtidigt lika uppenbart, att yrkesrådgivning och arbetsförmedling i alla övriga hänseenden äro från grunden olikartade. De skilja sig helt ifråga om det klientel, till vilket de vända sig, beträffande ansvaret för uppfostran, liksom också då det gäller arbetsmetoder, teknik o. s. v.

5) — — Den för uppfyllandet av yrkesrådgivningens speciella åligganden nödvändiga särställningen inom arbetsförmedlingen kan säkerställas endast därigenom, att även det pedagogiska momentet erhåller utslagsgivande inflytande vid yrkesrådgivningen. Detta måste komma till uttryck såväl beträffande *verksamhetens benämning* som ifråga om *utväljande av personal* och vid utformningen av det inre arbetet.»

Bland de fordringar, som i skrivelsen ställas på en reformerad verksamhet, anger tidskriften — — — »4) Som yrkesrådgivare böra i vidgad utsträckning anlitas duktiga, framgångsrika pedagoger samt erfarna lärare och lärarinnor vid praktiska skolor. 5) I styrelser och nämnder bör det pedagogiska elementet erhålla motsvarande förstärkning genom att invälja och ge rösträtt åt personer, som inneha förtroendeposter inom föräldra- och lärarsammanslutningar.»

Härmed torde vara ådagalagt, att ej heller erfarenheterna från främmande länder, såsom i statsverkspropositionen påstås, utvisa att »huvudansvaret för uppgifternas handhavande» bör läggas på den offentliga arbetsförmedlingen.

Genom att i statsverkspropositionen begränsa den del av anslaget till den offentliga arbetsförmedlingen, som får användas för ifrågavarande ända-

mål, till 10,000 kronor, skapar visserligen Kungl. Maj:t ett regulativ för nästa budgetår mot den enligt de tre ämbetsverkens utlåtande och socialstyrelsens förslag relativt obeskurna möjligheten att låta den nya grenen av arbetsförmedlingens verksamhet omedelbart svälla ut, ehuru anslaget i och för sig icke är stort i förhållande till verksamhetsområdets omfattning. Utlåtandet antyder emellertid, att redan från början behov skulle finnas av särskild *central ledning* och *centralt inseeende* över den lokala verksamheten för att bl. a. kunna ge densamma »impulser» och »initiativ», ehuru den näppeligen skulle ifrågakomma annat än i våra allra största städer. En sådan central ledning måste under alla omständigheter helt bekostas av statsmedel, och det torde ej dröja länge, innan det föreslagna anslaget av 10,000 kronor blir otillräckligt till enbart detta ändamål. En efter tyska förebilder med den offentliga arbetsförmedlingen sammankopplad organisation drager också mycket stora kostnader för den lokala verksamheten, vilket bl. a. torde framgå av följande redogörelser för den lokala organisationen i Köln, som med sina 698,000 invånare närmast torde vara jämförbart med Stockholm. Uppgifterna återges här i sammandragen form efter en uppsats i svenska stadsförbundets tidskrift (häft. 8, år 1926):

A) *Ledning och förvaltning*: 1 direktör (lönegrupp 11), 1 inspektör (lönegrupp 9), 1 sekreterare, kvinnlig, (lönegrupp 6) samt 1 vaktmästare. B) *Yrkesrådgivning och lärlingsplatsförmedling*: 3 manliga och 2 kvinnliga yrkesrådgivare (lönegrupp 7—8), 1 d:o för »högre» yrken (lönegrupp 9), 1 lägre tjänsteman för kortregistret och väntrummet samt 1 lärare och 1 lärarinna i hjälpklasser för hjälp åt dylika barn (båda sistnämnda med timpenning). C) *Psykologiska institutet*: 2 manliga psykologer (lönegrupp 9 à 10 föreslagen), 1 manlig assistent (lönegrupp 7) samt 1 kvinnlig psykolog (lönegrupp 7 à 8). D) *Läkarvetenskaplig yrkesrådgivning*: 1 läkare (bitjänst med omkring 2 timmars tjänstgöring dagligen) och 1 skrivbiträde. Till jämförelse må nämnas, att lärare, motsvarande våra lektorer, placerats i 10:e, folkskollärare i 7:e lönegruppen. Lokalerna omfattade vintern 1926—27 16 rum, men man räknade inom snar framtid med 26 rum i en planerad nybyggnad. Denna organisation befattar sig endast med yrkesrådgivning och förmedling av rena lärlingsplatser. När det gäller andra slag av anställning hänvisas även ungdom till den vanliga offentliga arbetsförmedlingen.

Då i vårt land redan från början en central myndighet förutsattes, och då erfarenheterna från liknande organisationer inom den offentliga arbetsförmedlingen i utlandet visa hän på kostnader för det lokala arbetet, som uppgå till mångdubbelt det i statsverkspropositionen föreslagna beloppet, synes en grundligare utredning än den nu förebragta vara nödvändig, innan riksdagen binder sig för principen att utvidga den offentliga arbetsförmedlingens verksamhet i föreslagen riktning. Ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag skulle vidare lägga ett icke önskvärt tvång på sådana kommuner, vilka i likhet med Göteborg redan på annat sätt ordnat en verk-

samhet, som enligt där vunnen erfarenhet på bästa sätt fyller de speciella lokala kraven.

Slutligen torde problemet icke vara lätt löst att på administrativ väg *ålägga* lärarna vid skilda skolformer att tillhandahålla arbetsförmedlingens tjänstemän personliga upplysningar utöver skolbetygens om de unga, som söka anställningar genom den offentliga arbetsförmedlingen. Ett dylikt samarbete måste i första hand grundas på personligt förtroende från lärarens sida till personalen på den lokala arbetsförmedlingen, ifall de lämnade upplysningarna skola vara av något verkligt värde. Lärarens ställning till målsmännen kan genom en enda ofrivillig indiskretion från en arbetsförmedlingstjänstemans sida bli ytterst ömtålig. En enda sådan förveckling kan göra alla på administrativ väg ålagda förpliktelser praktiskt värdelösa, därigenom att lärarne sedan draga sig för att lämna annat än ytterst allmänt hållna upplysningar.

Oavsett de övriga invändningar, som kunna göras mot Kungl. Maj:ts förslag på ifrågavarande punkt, får jag därför hemställa

att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts förslag under punkt 7 av femte huvudtiteln om ändring i gällande bestämmelser för statsbidrag till den offentliga arbetsförmedlingen och om ett *extra* förslagsanslag till den *offentliga arbetsförmedlingen i riket m. m.* av 240,000 kronor, måtte för den offentliga arbetsförmedlingen anvisa ett extra förslagsanslag av 230,000 kronor.

Stockholm den 20 januari 1928.

Algot Törnkvist.
